

kan roligt anbefale alle historisk interesserede at stifte bekendtskab med dem. — Med forventning maa man imødese de kommende bind, hvor stoffet formentlig i endnu højere grad vil vise sig at være nyt og værdifuldt, og med taknemlighed konstaterer man, at der her er paabegyndt et værk, der givetvis vil faa meget stor betydning for udforskningen af den politiske historie i en vigtig epoke af landets historie.

Hans P. Clausen.

Jørgen Hæstrup: Kontakt med England 1940—43. (Thaning og Appels forlag, 1954.) 357 s.

Med Odense-lektoren Jørgen Hæstrups disputats er det videnskabelige studium af besættelsestidens historie blevet indledet. Alene den kendsgerning er tilstrækkelig til at fastslå betydningen af det foreliggende værk, der er udsprunget af det arbejde med indsamling af kilder til modstandsbevægelsens historie, som Hæstrup indledte i 1947 og som er resulteret i, at en betydelig materialesamling er tilgået rigsarkivet.

Det emne, Hæstrup behandler i »Kontakt med England«, er ret snævert afgrænset, idet det kun drejer sig om den virksomhed, der udfoldedes af »S.O.E.« (Special Operations Executive), altså den britiske faldskærmsorganisation, i tiden indtil den 7. oktober 1943, da Flemming B. Muus midlertidigt forlod Danmark for at forhandle i London om arbejdet i Danmark under de ændrede forhold, der var indtruffet efter den 29. august. I betragtning af at de to første faldskærmsfolk blev sendt ned over Danmark den 27. december 1941 vil man forstå, at det er en kort periode, der dækkes i fremstillingen, om end Hæstrup i bogens første trediedel redegør for oprettelsen af S.O.E.s danske afdeling, rekrutteringen og uddannelsen i 1940—41. Desuden er det faktisk kun en del af »kontakten med England«, der skildres. Andre sider end den, der har med faldskærmsfolkene at gøre, berøres nok, men kun for så vidt de har med S.O.E.s virksomhed at gøre, og det er oplagt, at der kunne skrives meget mere om »kontakten« i form af propaganda og efterretningsofficerernes arbejde.

Alligevel er det lykkedes forfatteren at få et overordentligt interessant værk ud af sine studier, og det skyldes — ved siden af at emnet og fremstillingen i sig selv er spændende —, at man ved at følge S.O.E.-folkenes arbejde kommer frem til nogle af besættelsestidens fundamentale problemer. Det gælder spørgsmålene om, hvilke former modstanden mod tyskerne skulle have på de forskellige tidspunkter og det gælder modstandsbevægelsens forbindelse med og forhold til politikerne, politiet og hæren. Hæstrup har her fremdraget meget nyt og vigtigt stof, og selv om det sidste ord vedrørende disse problemer næppe er sagt endnu, er det materiale, der fremlægges i »Kontakt med England«, værdifuldt.

God er fremstillingen af oprettelsen af S.O.E.s danske afdeling i England, af de vilkår, hvorunder de første faldskærmsfolk måtte arbejde i Danmark og navnlig af opbygningen af denne særlige side af modstandsbevægelsen her i landet fra foråret 1943, da arbejdet under F. Muus' ledelse for alvor kom i gang. I det hele taget gælder det, at bogen er stærkest, hvor det udelukkende drejer sig om modstandsarbejdet, og det materiale, forfatteren har haft til disposition synes her heller ikke at have frembudt større vanskeligheder. Det er oplagt, at der er adskillige huller i skildringen af faldskærmsfolkenes virksomhed i Danmark i 1942, men det ser ud til at skyldes, at kilderne simpelt hen tier. Ellers må det siges,

at de beretninger og de arkiver, Hæstrup har kunnet øse af, på de fleste punkter stemmer ganske godt overens.

Den alvorligste indvending, der kan rettes mod arbejdet, er, at fremstillingen på nogle punkter synes at være farvet af forfatterens personlige indstilling til de spørgsmål, han arbejder med. Det træder stærkest frem, hvor de politiske forhold i Danmark kommer med i billedet. Det gælder navnlig indledningsafsnittet, som får svært ved at stå for en nøjere kritik, og det gælder også skildringen af begivenhederne omkring den 29. august. Desuden forekommer det, som om Hæstrup er meget tilbage for at vurdere S.O.E.s engelske ledelse kritisk, selv om de begivenheder, der udspillede sig omkring organisationens virksomhed i Danmark helt frem til foråret 1943 var alt andet end heldige. Det synes, som om ikke al modgangen har kunnet skyldes uheld, men at de øverste instanser har svigtet i betydelig grad i det forberedende arbejde og måske ikke mindst — i flere tilfælde — i det uhyre vigtige spørgsmål om udvælgelsen af de folk, der skulle sendes ned over Danmark og her optage kontakt med den danske modstandsbevægelse, for hvilken det kunne betyde en enorm risiko, hvis S.O.E.-mændene svigtede, således som et par af dem vitterligt gjorde.

»Kontakt med England« er et stykke samtidshistorie på godt og ondt, og de vanskeligheder, forfatteren har haft at slås med, og den kritik, arbejdet kan udsættes for, er for så vidt ganske typisk for de vilkår, hvorunder samtidshistorikeren virker. Kritikken vil næsten altid blive hård og debatten voldsom, men samtidig er Hæstrups disputats et vidnesbyrd om, i hvor høj grad den historiske interesse kan vækkes i vide kredse, når emner af denne art tages op til videnskabelig behandling. Men fremfor alt ligger arbejdets betydning deri, at vejen nu må være banet for en udforskning af modstandsbevægelsens og besættelsestidens historie på videnskabeligt grundlag, og man må håbe, at »Kontakt med England« giver stødet til, at andre opgaver tages op. Foreløbig må man imødesee Hæstrups egen fortsættelse af bogen med en redegørelse for S.O.E.s virksomhed i Danmark efter oktober 1943, og det må blive en bog, der er endnu mere fængslende end disputatsen, men derudover ville det være ønskeligt, om andre historikere tog emner op til undersøgelse. Der skulle være nok at tage fat på.

Erik Reske-Nielsen.

»Besættelsestidens illegale blade og bøger 1940—1945.« En bibliografi udarbejdet af Leo Buschardt, Albert Fabritius og Helge Tønnesen. (Det kongelige bibliotek, 1954.) 201 s.

Efter adskillige års arbejde er det nu lykkedes de tre biblioteksfolk, der påtog sig opgaven, at få udsendt en fuldstændig bibliografi over den illegale presse og litteratur under besættelsen. Måske skal man være varsom med at anvende udtrykket »fuldstændig« i denne forbindelse, men enhver, der kender noget til den omhu og energi, hvormed indsamlingsarbejdet er foregået, vil være villig til at hævde, at der næppe kan støves ret mange flere skrifter op.

Bogen giver alle de oplysninger, der kan ønskes i en bibliografi, når man bortser fra, at forfatterne — sikkert for overhovedet at kunne gennemføre arbejdet — har undladt at bringe navne på andre af den illegale presses mænd end de, der faldt som ofre. Efter en alfabetisk opstillet tidstavle, der klart viser de illegale blades fremvækst i 1942—43, følger et stedregister og efter dette en alfabetisk fortegnelse over bladene med redegørelse for bl. a. fremstillingsmåde, ud-